

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра початкової та дошкільної освіти

НАДЄЛІНА АНАСТАСІЯ

**РОБОТА З КАЗКОЮ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Магістерська робота

галузь знань 0101 «Освіта/Педагогіка»
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Науковий керівник:

професор, доктор
педагогічних наук
Квас О.В.

Львів-2022

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ.....	3
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми формування творчих здібностей дітей дошкільного віку	10
1.2. Вікові особливості розвитку творчих здібностей дітей дошкільного вік	23
1.3.Характеристика казки як чинника формування творчих здібностей дітей дошкільного віку.....	30
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРОЦЕСІ РОБОТИ З КАЗКАМИ	
2.1. Рівнево-критеріальна характеристика розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	38
2.2.Аналіз перевірки розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками	58
Висновки до розділу 2.....	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ.....	75

АНОТАЦІЯ

Актуальність проблеми розвитку творчих здібностей особистості на етапі дошкільної освіти зумовила вибір теми дослідження «Робота з казкою як чинник формування творчих здібностей дітей дошкільного віку» магістром Львівського національного університету імені Івана Франка, Наделіною Анастасією, за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта», кваліфікацією: «Магістр дошкільної освіти. Менеджер дошкільної освіти.», м. Львів, 2022 р.

Об'єкт дослідження: формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: система роботи для формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії з казками.

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи занять для формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками.

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 68 сторінках. Загальний обсяг роботи – 81 сторінок. У тексті магістерської роботи міститься 3 додатки, 2 таблиці, 6 рисунків.

У *першому* розділі за результатами теоретичного дослідження визначено, що одним з найважливіших факторів формування творчих здібностей дітей дошкільного віку в процесі роботи з казками є дотримання принципів, які будуть являти собою цілеспрямований освітній процес. До таких принципів відносимо: урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, створення належного середовища та наявності цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу з боку вихователя, сприяння дієвості уяви і фантазії, урахування ігрових інтересів дітей, інтеграція навчальної та ігрової діяльності.

Здійснено аналіз стану дослідженості проблеми розвитку творчих здібностей особистості на етапі дошкільної освіти.

У *другому* розділі визначено та виокремлено педагогічні умови формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками. Визначено доцільність, ефективність та результативність запропонованої системи роботи розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками.

Теоретичні та експериментальні результати магістерської роботи:

- на підставі аналізу літературних джерел з'ясовано сутність розвитку творчих здібностей особистості на етапі дошкільної освіти як проблеми дослідження;
- визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками;
- здійснено експериментальне дослідження сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками.

Ключові слова: *творчі здібності, вікові та індивідуальні особливості дітей, здібності дітей старшого дошкільного віку, робота з казкою.*

SUMMARY

The relevance of the problem of the development of the creative abilities of the individual at the stage of preschool education determined the choice of the research topic "**Working with fairy tales as a factor in the formation of creative abilities of preschool children**" by **Nadelina Anastasia**, Master of Ivan Franko National University of Lviv, specialty 012 "Preschool Education", qualification: "Master preschool education. Manager of preschool education.", Lviv, 2022.

Object of research: development of creative abilities of older preschool children.

Subject of research: system of work on the development of creative abilities of older preschool children in the process of working with fairy tales.

Purpose: to theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of the system of work on the development of creative abilities of older preschool children in the process of working with fairy tales.

The master's thesis consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used, appendices. The main content of the work is set out on 68 pages. The text of the master's thesis contains 3 appendices, 2 tables, 6 figures.

In the *first* section, based on the results of a theoretical study, it was determined that one of the most important factors in the development of creative abilities of preschool children in the process of working with fairy tales is the observance of principles that will represent a purposeful educational process. These principles include: taking into account the age and individual characteristics of children, creating an appropriate environment and the presence of purposeful psychological and pedagogical influence on the part of the teacher, promoting the effectiveness of imagination and fantasy, taking into account children's play interests, integrating educational and play activities. An analysis of the state of investigation of the problem of the development of creative abilities of the individual at the stage of preschool education was carried out.

In the *second* section pedagogical conditions for the formation of creative abilities of older preschool children in the process of working with fairy tales are defined and highlighted. The expediency, efficiency and effectiveness of the proposed work system for the development of creative abilities of older preschool children in the process of working with fairy tales have been determined.

Theoretical and experimental results of the master's thesis:

- based on the analysis of literary sources, the essence of the development of the creative abilities of the individual at the stage of preschool education as a research problem was clarified;
- the pedagogical conditions for the formation of creative abilities of older preschool children in the process of working with fairy tales are defined and substantiated;
- an experimental study of the formation of creative abilities of older preschool children in the process of working with fairy tales was carried out.

Keywords: *creative abilities, age and individual characteristics of children, abilities of older preschool children, work with a fairy tale.*

ВСТУП

Актуальність дослідження. Тенденції розвитку сучасного суспільства обумовлюють важливість виховання особистості творчої та креативної, з високим рівнем духовності та культури. Тому особливо важливо виховувати у наймолодшого підростаючого покоління здатність гнучко реагувати на зміни навколишнього середовища, творчо мислити, приймати нестандартні рішення, та створювати нове та перспективне майбутнє.

Ідея унікальності дитини, можливості вдосконалюватися та розвиватися, важливості розвитку її творчих здібностей, є базовим підґрунтям формування її творчого потенціалу. Крім того, ідея розвитку творчої особистості знаходить відображення і в основних нормативних освітніх актах Національній стратегії розвитку освіти України на 2022-2023 рр., Базовому компоненті дошкільної освіти, Закону України «Про дошкільну освіту».

Базовий компонент дошкільної освіти розглядає перехід дошкільної освіти до креативних технологій навчання й виховання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх нахилів, задатків, індивідуальних та вікових особливостей, здібностей, культурних потреб. Програма «націлює науковців і практиків на формування творчої індивідуальності, своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість»[3].

Проблему формування і розвитку творчої особистості досліджували філософи, психологи, учені педагоги і практики (І. Бех, А. Богуш, О. Білан, Н. Гавриш, І.Зязюн, В.Моляко та ін.); різні аспекти проблеми розвитку творчих здібностей особистості, відображені у творах просвітителів та письменників.

Актуальність зазначеної проблеми, її недостатня дослідженість у сучасній педагогічній науці та практиці зумовили вибір теми магістерської роботи:

«Робота з казкою як чинник формування творчих здібностей дітей дошкільного віку».

Об'єкт дослідження: формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: система роботи для формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії з казками.

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи занять для формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казками.

Завдання дослідження:

- 1) Проаналізувати стан дослідженості у психолого-педагогічній літературі проблеми формування творчих здібностей дітей дошкільного віку та охарактеризувати можливості роботи з казкою для їх розвитку;
- 2) Визначити вікові особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку;
- 3) Виділити критерії та рівні розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку;
- 4) Розробити та експериментально перевірити ефективність системи роботи для формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі роботи з казкою.

Для вирішення завдань використано комплекс методів **дослідження:**

- *теоретичні* (аналіз, синтез, конкретизація, узагальнення, інтерпретація.);
- *емпіричні* методи (: аналіз бесід, анкетування батьків з метою виявлення рівня мотивації до творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку; аналіз умов та принципів створення розвивального середовища для діяльності у процесі ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з казками; статистична обробка результатів експериментального дослідження);

Експериментальна база: Львівський приватний клуб-садок здорового способу життя «Coffee Nanny» .

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уточнено поняття «творчі здібності», «творча діяльність»; обґрунтовано критерії і показники розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казкою; розроблено систему роботи, що складається з таких етапів: мотиваційного, практичного та творчого, відповідно до етапів були підбрані форми, методи та засоби для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи з казкою.

Практичне значення результатів. Система занять з формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії з казками може бути використана у практиці роботи закладів дошкільної освіти.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 68 сторінках. Загальний обсяг роботи – 81 сторінок. Список використаних джерел нараховує 64 найменування (з них 2 – англійською мовою). У тексті магістерської роботи міститься 3 додатки, 2 таблиці, 6 рисунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова С. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Педагогічні науки. Полтава, 2009. Вип. 2. С. 41-48.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Наук. ред та упоряд. Кононко О. Київ, 2008. 430 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти України. Дошкільне виховання. № 4. 2018. С. 59
4. Балаєва К. Впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ДНЗ, як необхідна умова модернізації дошкільної освіти України. Перспективні напрямки вітчизняної науки : матеріали міжнародної науково-

практичної конференції. 2016. URL: <http://nauka.zinet.info/20/balaeva.php>.
(дата звернення: 3.03.2021).

5. Барко В., Тютюнников А. Як визначити творчі здібності дитини? Київ, 1991. 90 с.
6. Бех І. Виховання особистості : навчально-методичний посібник : у 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. Київ, 2003. 280 с.
7. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання Київ, 1998. 204 с.
8. Беленька Г. Розвиток дитини-дошкільника: сучасні підходи та освітні технології. Київ, 2009. 272 с.
9. Біла І. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс. 2014. 200 с.
10. Біла І. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці. Практична психологія і соціальна робота 2014. № 1. С. 4-8.
11. Білан О., Возна Л., Максименко О. Програма розвитку дитини дошкільного віку Українське дошкілля. Тернопіль, 2013. 264 с.
12. Білоусова Н. Становлення моральної свідомості: психологічні аспекти. Дошкільне виховання. 2005 №1. С. 10-11.

13. Богущ А. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. Запоріжжя, 2002. 216 с.
14. Богущ А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей в дошкільному навчальному закладі. Київ, 2006. 304 с.
15. Богущ А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Київ, 2008. 404 с.
16. Борисенко О. Використання казки, як засобу розвитку навчальної активності дітей дошкільного віку. Полтава, 2016. С. 23–40.
17. Вознюк О. Феномен казки у розвитку дитини: від В. О. Сухомлинського до сьогодення. Філософія для дітей. В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Педагогічні читання. Житомир, 2017. С. 19–24.
18. Волкова А. Психолого-педагогічні механізми сприймання авторських казок природознавчого змісту дітьми старшого дошкільного віку в контексті екологічного виховання. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 4-9.
19. Волчанова Н. Індивідуальна робота з обдарованими дітьми. Рідна школа. 2000. № 6. С. 77-79.
20. Грузинська І. Дослідження рівнів розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Випуск 24: Т.ХІІ. Психологія творчості. Київ, 2018. С. 50-58.
21. Державний Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція, 2012 р.
22. Дудник Н. Сучасні технології дошкільного виховання : навчально-методичний посібник (курс лекцій). Дрогобич, 2013. 208 с.
23. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. За ред. Моляко В. О., Музика О. Л. Житомир, 2006. 320 с.
24. Карасьова К. В. Самодіяльні ігри дитини. Київ, 2011. 128 с.
25. Клименко В. Психологія творчості. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 480с.

26. Ковальчук Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень. Львів, 2020. 520 с.
27. Кононко О. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч. метод. посібник до Базової програми розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ, 2009. 208 с.
28. Костюк Г. Психологія розуміння. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості. Київ, 1989. 253 с.
29. Кравченко Г. Метод проєктів у розвитку якості дошкільної освіти. Харків, 2013. С. 176.
30. Кузьменко В. Теоретичні основи проблеми розвитку індивідуальності дитини. Наукові записки Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2004. Вип. 24. С. 194-205.
31. Кульчицька О. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей. Обдарована дитина. 2003. № 4. С. 42-50.
32. Ладивір С. Дитина пізнає світ. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. № 10. С.23-29.
33. Ладивір С. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. Дошкільне виховання. 2006. № 11. С. 3-6.
34. Лисенко Н. Педагогіка українського дошкілля. Київ, 2006. Ч. 1. 302 с.
35. Лохвицька Л. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі сюжетно-рольових ігор. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 19. С. 129- 133.
36. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності. Дошкільне виховання. 2005. №11. С. 11–12.
37. Мельник Н. Українська соціально-побутова казка: динаміка традиції фольклорної свідомості. Літератури світу: поетика, ментальність і духовність. 2015. № 6. С. 191-199.
38. Моляко В. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. Психологічна газета. 2005. №6. С. 4-5.

39. Музика О. Цінності обдарованої особистості. Обдарована дитина. 1998. №4. С.6-10.
40. Музика О., Никончук Н. Розвиток здібностей молодших школярів засобами усної народної творчості. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Житомир, 2016. 200 с.
<http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/704520>
41. Олефіренко Т. Графічна компетентність як складовий компонент всебічного розвитку особистості. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини Умань, 2010. Ч.3. С. 117- 123.
42. Організація творчого сприймання на різних вікових рівнях: методичні рекомендації. В. О. Моляко, І. М. Біла, Н. А. Ваганова [та ін.];. Київ, 2015. – 57 с.
43. Павелків Р., Цигипало О. Дитяча психологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2008. 432 с.
44. Педагогічна майстерність. І. А. Зязюн, Л. В. Карамушка, І. Ф. Кривонос та інші. Київ, 2004. 422 с.
45. *Петрюк П., Іваничук О., Петрюк О., Бондаренко Л.* Френсіс Гальтон – видатний англійський психолог та вчений-енциклопедист. Психічне здоров'я. 2015. Вип. 3. С. 71–78.
46. *Піроженко Т.* Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника: Науково-методичний посібник. Тернопіль, 2010. 156с.
47. Піроженко Т. Особистісний потенціал дошкільника: умови розвитку в сучасному суспільстві. Дошкільне виховання. 2012. №1. С. 8-15.
48. Половіна О. Педагогічний супровід образотворчої діяльності дітей: розширюємо можливості, збагачуємо досвід. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. №9. С. 45-50.
49. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка. Київ, 2006. 456 с.

50. Психологічна енциклопедія. Автор-упоряд.: О. М. Степанов. Київ, 2006. 424 с.
51. Рогозіна В. Теоретичний аспект проблеми творчих здібностей. Творчість, духовність, гуманізм в просторі освіти. Вінниця, 1998. С. 127-132.
52. Роменець В. Психологія творчості. Київ : Либідь, 2001. 288 с.
53. Рудницька Л. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник. Київ, 2002. 270 с.
54. Рябокінь Л. Формування творчості у студентів ВНЗ, як основа самоактуалізації особистості. Вісник Національного авіаційного університету. Київ, 2009. С. 102-106
55. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ, 2006. 346 с.
56. Сисоєва С. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно-орієнтованого навчання. Гуманітарні науки. 2001. № 1. С. 110-118.
57. Старикова Л. Оповідання та казки Василя Сухомлинського та їх розповсюдження в Україні і світі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2017. Вип. 5. С. 122- 127.
58. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Київ, 1986. –368 с.
59. Тиховська О. Українська народна чарівна казка : психоаналітичний аспект. Ужгород, 2011.– 256 с.
60. Товкач І. Любов до книги плекаємо з малку. Дошкільне виховання. 2012. № 11. С. 12-14.
61. Франко І. Казки. Повне зібрання. Дрогобич, 2013. 668 с.
62. Шупик Т. Казка як засіб творчого розвитку старших дошкільників. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. Вип. 9. С. 134-145.
63. Grigorenko Victoria, Matviienko Olena. The Peculiarities in Formation Senior Preschool Children's Attitude Toward Arts and Crafts (Особливості

формування естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до декоративно-ужиткового мистецтва). *Intellectual Archive*. Toronto, 2017. Vol. 6, no 2. March/April. P. 83–92.

64. Marusynets Mariana, Yuxiang Zhao, Sylenko Nadiia. Educational Dominants in Vasyl Sukhomlynsky' Pedagogical Concept. Trends and prospects of the education system and educators' professional training development. *Lumen*. 2020. P. 497-511.

